

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

CIEĽOVÉ POŽIADAVKY PRE GYMNÁZIÁ A STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Oblasť: **Jazyk a komunikácia**

Vyučovací predmet: **Slovenský jazyk a literatúra pre gymnáziá a SOŠ**
Časť: literatúra

Bratislava 2009

Úvod

Cieľové požiadavky pre predmet slovenský jazyk a literatúra (ďalej len cieľové požiadavky) predstavujú základný dokument pre externú časť maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra. Stanovujú obsah a zručnosti merané externou časťou maturitnej skúšky z predmetu slovenský jazyk a literatúra. Ústna forma internej časti maturitnej skúšky vychádza zo školského vzdelávacieho programu.

Cieľové požiadavky sú sekundárnym pedagogickým dokumentom, ktorý vychádza z obsahového vzdelávacieho štandardu a učebných osnov s včleneným vzdelávacím výkonovým štandardom. Predstavujú kumulatívny výkonový štandard, t. j. očakávaný výkonový štandard po absolvovaní štvorročného štúdia. Zahŕňajú v sebe redukovaný počet štandardizovaných pojmov, poznávacích a čitateľských kompetencií stanovených v obsahovom vzdelávacom štandarde. Redukcia obsahových pojmov sa týka tematického celku Metrika. Poznávacie a čitateľské kompetencie sú redukované a upravené tak, aby mohli byť merateľné testovacími nástrojmi externej časti maturitnej skúšky. Predmetom internej časti maturitnej skúšky sa môžu stať aj nezhrnuté pojmy tematického celku Metrika. Toto rozhodnutie je plne v kompetencii školy.

Z hľadiska štruktúry jadro dokumentu tvorí tabuľka, ktorá sa skladá z dvoch stĺpcov. Prvý obsahuje redukované obsahové pojmy a druhý jednotlivé zručnosti, pričom každá z uvedených zručností sa vzťahuje na všetky obsahové prvky. Prepojením jednotlivých obsahových prvkov so zručnosťami získame ich činnostnú podobu, ktorá predstavuje optimálny výkon. Jednotlivé zručnosti sa aplikujú na literárne dielo. Komplexná analýza textu sa realizuje výlučne na štandardizovaných umeleckých dielach, na čiastkové analýzy sa môžu využiť aj neštandardizované diela. Stupňovanie obtiažnosti úloh vychádza zo všeobecne akceptovaných taxonómií a výkon žiaka je definovaný v pojmoch zručností, ktoré sú zahrnuté v cieľových požiadavkách a ročníkových štandardoch.

Poznávacie a čitateľské kompetencie

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti

- 1) Zapamätať si potrebné fakty (mená autorov, názvy diel, literárnovedná terminológia a definície) a vedieť demonštrovať ich znalosť.
- 2) Vysvetliť podstatu literárnych javov (jazykových prostriedkov, tematických motívov, kompozičných prostriedkov a pod.) a vzťahov medzi nimi.
- 3) Usporiadať známe javy do tried a systémov.
- 4) Aplikovať vedomosti z teórie a dejín literatúry na štandardizované literárne texty.
- 5) Aplikovať vedomosti z teórie a dejín na neštandardizované literárne texty.
- 6) Aplikovať literárnovedné vedomosti na štrukturálne odlišné literárne texty (špecifický transfer).

Analytické a interpretačné zručnosti

- 1) Odlíšiť medzi sebou epické, lyrické a dramatické texty.
- 2) Odlíšiť intencionálny (programový) lyrický text od pocitového (impresívneho).
- 3) Extrahovať a lineárne reprodukovať dejovú líniu štandardizovaného epického diela.
- 4) Odlíšiť dejový a významový plán štandardizovaného literárneho diela.
- 5) Chápať štandardizované literárne dielo ako štylizovanú autorskú výpoveď o svete.
- 6) Analyzovať štandardizované literárne dielo po stylisticko-lexikálnej a kompozičnej stránke a určiť funkciu jednotlivých prostriedkov v dejovom a významovom pláne diela.

Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti	
Pojmy	Zručnosti
<p>Všeobecné pojmy: divadelná hra; herec, režisér, dramaturgia; inscenácia</p> <p>Literárne obdobia a smery: staroveká literatúra; stredoveká literatúra; renesančná literatúra; baroková literatúra; klasicizmus; romantizmus; realizmus; naturalizmus; literárna moderna: symbolizmus, impresionizmus; avantgarda: futurizmus, expresionizmus, surrealizmus (nadrealizmus); naturalizmus, socialistický realizmus; existencializmus; postmoderna</p> <p>Literárne druhy: epika; spoločenská lyrika; ľúbostná lyrika; reflexívna lyrika; duchovná (náboženská) lyrika; čistá lyrika; lyrika, prírodná lyrika, dráma</p> <p>Literárne žánre: novela; román; sonet; komédia (veselohra); epos; sociálny román; psychologický román; tragédia; automatický text; absurdná dráma; detektívny román, populárna pieseň; balada; báj; podobenstvo (alegória), poviedka, činohra</p> <p>Štruktúra literárneho diela: príbeh; vonkajšia kompozícia: spev; vševediaci rozprávač; literárna postava; vnútorná kompozícia; kompozičné fázy diela (expozícia, zápleтка, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie); hĺbkové členenie diela: dejový plán (rovina) diela, významový (myšlienkový) plán (rovina) diela; priamy (subjektívny) rozprávač; horizontálne členenie textu: pásmo rozprávača a pásmo postáv; výstup; horizontálne členenie drámy; replika, <i>monológ</i>, <i>dialóg</i>, autorská poznámka; vnútorný monológ; charakterový typ postavy; sociálny typ postavy; autorská štylizácia reality; nespoľahlivý rozprávač; reťazový kompozičný postup; idealizovaný typ podstavy; prúd autorovho vedomia; retrospektívny kompozičný postup; pointa; chronologický (kronikársky) kompozičný postup;</p> <p>Štylizácia textu: anafora; básnické prirovnanie; metafora; metonymia; symbol; epíteton; protiklad (kontrast); humor a hyperbola (zveličenie); asociácia; irónia; satira; zvukomalba</p> <p>Metrika: rytmus; rytmicky neviazaná reč; rým; voľný verš; rytmicky viazaná reč; prerývaný rým</p>	<p><u>Pamäťové, klasifikačné a aplikačné zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zapamätať si potrebné fakty (mená autorov, názvy diel, literárnovedná terminológia a definície) a vedieť demonštrovať ich znalosť. 2. Vysvetliť podstatu literárnych javov (jazykových prostriedkov, tematických motívov, kompozičných prostriedkov a pod.) a vzťahov medzi nimi. 3. Usporiadať známe javy do tried a systémov. 4. Aplikovať vedomosti z teórie a dejín literatúry na štandardizované literárne texty. 5. Aplikovať vedomosti z teórie a dejín na neštandardizované literárne texty. 6. Aplikovať literárnovedné vedomosti na štrukturálne odlišné literárne texty (špecifický transfer). <p><u>Analytické a interpretačné zručnosti</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Odlíšiť medzi sebou epické, lyrické a dramatické texty. 2. Odlíšiť intencionálny (programový) lyrický text od pocitového (impresívneho). 3. Extrahovať a lineárne reprodukovat' dejovú líniu štandardizovaného epického diela. 4. Odlíšiť dejový a významový plán štandardizovaného literárneho diela. 5. Chápať štandardizované literárne dielo ako štylizovanú autorskú výpoveď o svete. 6. Analyzovať štandardizované literárne dielo po stylisticko-lexikálnej a kompozičnej stránke a určiť funkciu jednotlivých prostriedkov v dejovom a významovom pláne diela.

Povinní autori a diela

H. Gavlovič: Valaská škola – vlastný výber
J. Kollár: Predspev zo Slávy dcéry
S. Chalupka: Mor ho!
A. Sládkovič: Marína – podľa vlastného výberu
J. Botto: Smrť Jánošíkova
I. Krasko – vlastný výber
J. Smrek: vlastný výber
R. Dilong: vlastný výber
M. Válek: vlastný výber
M. Rúfus: vlastný výber
J. Urban (vlastný výber)

M. Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie
J. G. Tajovský: Maco Mlieč
B. S. Timrava: Ťapákovci
M. Kukučín: Dom v stráni
J. C. Hronský: Jozef Mak
D. Chrobák: Drak sa vracia
A. Bednár: Kolíska
L. Mňačko: Ako chutí moc
D. Dušek: Kufor na sny

J. Palárik: Dobrodružstvo pri obžinkoch
J. G. Tajovský: Statky-zmätky
I. Bukovčan: Kým kohút nezaspieva
M. Lasica – J. Satinský: Soirée

Inojazyčná literatúra

Sofokles: Antigona
W. Shakespeare: Hamlet
Molière: Lakomec
E. M. Remarque: Na západe nič nového
A. S. Puškin: Kapitánova dcéra
J. D. Salinger: Kto chytá v žite